

Поезията на проф. Борис Томов

Руси Русев

Abstract: *The study interprets the poetic works of one of the rectors of the Angel Kanchev University of Ruse – Prof. DSc. Boris Tomov. It presents the characteristics of the individual style of the writer in terms of the choice of topics, stylistics and aesthetics of the poems. Some of the features of the personality of the author are also discussed.*

Key words: *Poetry, Interpretation, Poetic Word, Professor, Poet.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Проф. д.т.н. Борис Томов е един от ректорите на Русенския университет "Ангел Кънчев". Той е автор на различни по жанр и тематика текстове, сред които особено място заемат лирическите текстове. Грижливо подбрани, те са включени в малка по обем книжка със симптоматичното заглавие „ ... И оставам жив“, което е финален стих на първото стихотворение, задаващо основната тоналност на поетическото звучене на художественото слово.[1] Стихът асоциативно се свързва с прекрасните стихове на полската поетеса Вислава Шимборска

*Радостта от писането
е във възможността за трайност.
Тъй смъртната ръка си откъщава.*

Така заглавието добива смислова дълбочина и очертава възможните посоки за интпретация на лирическите творби.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Поетическото слово на проф. Борис Томов е съкровено-лично, изповедно слово. То е вътрешният глас на една индивидуалност, която изповядва себе си, за да оживее. То е спасителният дъх, съдбовната глътка въздух, която побеждава смъртта и продължава живота:

*Аз искам да дишам!
Тогава сядам и пиша.
Пиша със стих грапав,
дори некрасив,
но така се изплаквам
и оставам жив!*

Затова професорът поет записва честно и искрено интимния шепот на душата си, без да се изкушава от примамливия блясък на изкусната поетическа техника.

Структурно-композиционните особености, поетиката и стилистиката на художественото цяло дават основание да се предположи, че първоначалният адресат на всяко едно от стихотворенията е бил самият автор, който не е търсил публична себеизява чрез тях. В затвореното пространство на автокомуникацията поетическата рефлексия е била самодостатъчна с оглед на осмислянето и ценностното преживяване на самия себе си. По-късно са се появили отделните прочити, в които Другият – приятелят, любимата, сродната душа – е бил (привличан в поетическия диалог на личностната споделеност. За да дойде времето, когато стиховете тръгват към една по-голяма аудитория, сред която личното ще придобие наиндивидуален характер. Защото поетическото слово, изповядвайки отделната личност, всъщност изповядва всички нейни съвременници пред вечността.

Току-що казаното обяснява защо доминиращите отличителни особености на лирическият почерк на Борис Томов са откровеността и непринудеността. Завесата пред най-интимната духовна същност е вдигната напълно, за да може художественото слово постепенно да изгради поетическата автобиография на тази същност, да освети нейната чувствителност и драматизъм, да разкрие умния ѝ, прозорлив поглед върху света и самата нея. В тази лирическа автобиография осезателно се откроява неугасимият стремеж на индивида да стане и да бъде личност. Поетическата реч отразява копнежа на лирическият Аз по целостта на битието извън себе си и вътре в себе си, което означава непрекъснато възхождане, бавно и мъчително, към съвършенството – въпреки съзнанието за екзистенциалната обреченост на човека.

Една от отличителните черти на словесно моделирания образ на Азовия лирически герой е неговата драматична раздвоеност, която той възприема като своя орис:

*Наказан с вечно раздвоение,
едно желязех, а изграждах друго.
И не можах да сторя чудото,
което да е мойто сътворение.*

Болезненото преживяване на раздвоеността при себеосъществяването определя активната нравствена позиция на лирическият субект спрямо живота. То мотивира и неговото недоволство от неустроеността на света, от човешкото несъвършенство. Субектно-речевата организация на творбите дава израз на острата емоционално-оценъчна реакция на лирическият Аз срещу бездуховността, егоизма, завистта, себичността, неоправданите компромиси и безотговорността на човека към самия себе си и обществото. Иронията, самоиронията и сарказмът, контрастът, „семантичният скандал“ между думи, който веднага получава ценностни измерения, внезапното избухване на стилистични дисонанси са творческите похвати и стилистичните средства, чрез които авторът осъжда уродливите прояви на тъмната страна на човешката психика и изразява усилията си за хармонизиране на отделната личност и на обществото. Сравни:

*Защо да се стремим към извисяване?
Достатъчно е просто да стърчим.
Така не ще умрем незабелязани,
защото тленното боде в очи.
Бъди над средното ниво!
Стърчи над мярката приета!
Стърчи, макар че си лайно –
така е нине и ще е така вовека.*

Раздвоеността придобива различни формални и съдържателни проекции при осъществяването на творческия процес. Една от тях е жанровата нееднородност. Съвместяването на различни по жанр текстове – стихове и размисли - в едно книжно тяло разкрива двата начина, по които се възприема и интерпретира действителността – художествено-образния и рационалния. Те взаимно се допълват, за да може авторът да проникне по-дълбоко в същността на заинтригувалите го проблеми, факти и явления. Оказва се, че раздвоеността на лирическият Аз не е зла орис, а значимо условие в стремежа му да се себепостигне като цялостна личност, съзираща и земното, и небесното:

*Не ме събуждай, проклетнико будилник!
Заменям с лампа небесното светило.*

Изгарящата неудовлетвореност от себеосъществяването е израз на безкомпромисната себевзискателност, на порива към съвършенство, на болката от титаничните усилия да приемеш предопределеното. Словото приютява смириеното на непримирилия се и мъжествено изрича осъзнатата без всякакви илюзии съдбовна истина:

*Неясното поражда раздвоение.
То сигурно ще ме преследва чак до края
и аз ще тичам до изнемощение,
както в Дантевия ад, зад знамето.*

Словото търси Вапцаровските интонации, чрез които да изповяда отговорността на учения пред Науката и неговите мъчителни терзания, породени от съзнанието за ощетената му преданост към нея:

*Защото висеше ни на главите
безкраен низ от задължения странични
и никое от тях не беше тебе близко,
а теб отлагахме те всички.
И книгите, които пишехме,
преуморени по нощите,
чрез тях, науко, ти не дишаше,
а укорно ни гледаш и въздишаш.*

Лирическият Аз е колкото екстраверт, толкова и интроверт. Тази двойствена психическа нагласа оказва съществено влияние върху неговото комуникативно поведение. От една страна, той активно търси Другия като комуникативен партньор. Адресати на неговата емоционално обагрена реч са реални и иреални, индивидуални или колективни субекти, както и абстрактни същности – майката, съпругата, децата, внуците, приятеля, колегите, човекът изобщо, Бог, непостижимия любовен блян. В експресията на диалогичното слово пулсират любовни трепети, терзания на съвестта, горчиви прозрения, мъдри констатации, които извайват образа на личност, чието жизнено кредо са нравственият максимализъм, креативността и гражданската отговорност. Показателен е автодиалогът на лирическият Аз. Засилената негативност и императивност на речевия акт сломява възможността животът да бъде изживян по друг начин освен така, както отрежда самоповелята:

*Изживей един живот –
изпълнен с изгарящи съмнения,
като на Бог,
който се труди
над великолепното си сътворение.*

В тази строфа отекват многократно звучащите в лирическото пространство мотиви за личностното съвършенство, за хармонията и красотата. Затова лирическият Аз и в съня си, и в реалната действителност непрекъснато изкачва върха, онзи връх извън и вътре в себе си, където границите между възможно и невъзможно, между земно и небесно се размиват, за да може той да отвори дверите на Божественото в себе си и дарен с подобие, да лицезре Образа.

Доминираща тема в лирическите диалози е любовта. Стиховете са с широка емоционална амплитуда - от любовното томление на юношата , изпълнено с очарователен наивитет, до пламенната, еротична и екстатична любов на зрелия мъж:

*Ела, танцувай с мен!
Ще бъдем две тела,
които във едно се сливат
и с ритъма на своите сърца
по дансинга мечтите си рисуват.*

Любовният дискурс е страстно пронизан от увлечението на лирическият Аз по вечно женственото. Любовта е естетизирана в нейната пълнота и многоликост, но преди всичко като споделена любов, която равнопоставя мъжа и жената в греховната им земност, за да търсят те вечно път един към друг и да се слепят в изстраданото цяло на своя дом – монада от плът и дух, зареяна в необята на вселената:

*Аз и ти – сума от две половини,
даваща числото едно
сътворихме свят – кълбо
от парцали,
зашити с червени конци.
.....
Твърде малко наглед,
но всъщност голямо,
за да бъде достатъчно.
Твърде слабо,
но достатъчно здраво,
за да преживеем във него нашите дни.*

Диалогичността на лирическият Аз се уравнива от неговото подчертано рефлексивно съзнание. Така поетът и мислителят щастливо се допълват при осмислянето и ценностното изживяване на сложните екзистенциални проблеми. Одухотвореният размисъл разкрива всеотдайната обич на автора към живота, неговото преклонение пред творческата личност, която съгражда човешкото битие и му придава смисъл и оправдание, вдъхновената му любов към родината и семейството. Над всичко това стои достойнството, ясно осъзнатото човешко право и отговорност **ДА БЪДЕШ В ТОЗИ СВЯТ**, което ти дава сили да изречеш изпод смазващата лавина на едно апокалиптично време:... на България са нужни хора с вяра в душите, прозрели, че лакомията е не случайно един от седемте смъртни грехове, хора с истинско национално самосъзнание, с морал и вяра в творческите способности на нацията, горди, но и смирени. Горди, че са българи, но смирени пред България.

Когато Словото запалва по този начин собствената си светлина, за да одухотвори материята, то се самообрича на безсмъртие.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предложената интерпретация на стиховете на проф. Борис Томов показва, че те са написани от широко скроен, интелигентен, чувствителен и духовно щедър човек, който предано и достойно служи дълги години на Русенската Алма Матер.

*Feci quod potui, faciant
meliora potentes.
Какво ще ми остане от ректорския стол?
Горчивини! От хорска завист,
от неразбиране,
от празните усилия на вол,
орал дълбоко камениста нива.*

РУСЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „АНГЕЛ КЪНЧЕВ“
UNIVERSITY OF RUSE „ANGEL KANCHEV“

ДИПЛОМА

Програмният комитет на
Научната конференция RU&SU'15
награждава с КРИСТАЛЕН ПРИЗ

“THE BEST PAPER”

доц. д-р РУСИ РУСЕВ

автор на доклада

“Поезията на Борис Томов”

DIPLOMA

The Programme Committee of
the Scientific Conference RU&SU'15
awards the Crystal Prize "THE BEST PAPER"
to Assoc. Prof. Dr RUSI RUSEV

author of the paper

“The Poetry of Boris Tomov”

РЕКТОР
RECTOR

Чл.-кор. проф. д.т.н. Христо Белоев, DHC, mult.
COR MEM Prof. DSc. Hristo Beloev, DHC mult.

10.10.2015